

การศึกษาภาพลักษณ์ผู้หญิงอินโดนีเซียผ่านเรื่องสั้นชุด
Ketut Rapti Kumpulan Cerita Perempuan ของ Ni Komang Ariani¹
The Study of Indonesian Woman's Image through "Ketut Rapti,
A Short Stories Compilation" by Ni Komang Ariani¹

สุนทร คำยอด², ศิริพร มณีชูเกตุ³
Sunthorn Khamyod², Siriporn Maneechukate³

Received: December 30, 2021

Revised: October 31, 2022

Accepted: November 9, 2022

บทคัดย่อ

การศึกษาภาพลักษณ์ผู้หญิงอินโดนีเซียผ่านเรื่องสั้นชุด Ketut Rapti Kumpulan Cerita Perempuan ของ Ni Komang Ariani มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพลักษณ์ผู้หญิงอินโดนีเซียจาก เรื่องสั้นชุดดังกล่าว พบว่า จากตัวบทสามารถจำแนกภาพลักษณ์ผู้หญิงได้ 3 ลักษณะ คือ 1) ภาพลักษณ์ของผู้หญิงตามความคาดหวังทางสังคม ผ่านตัวละครที่ยอมรับอำนาจของฝ่ายชาย ภายใต้โครงสร้างทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับผู้ชาย ผู้หญิงมีหน้าที่ปรนนิบัติรับใช้ในทุกมิติ จึงจะถือว่าเป็นผู้หญิงที่ดีตามครรลองของสังคม 2) ภาพลักษณ์ผู้หญิงที่สยบยอมต่อโครงสร้างทางสังคม ผู้เขียนได้วิพากษ์การแต่งงานเพียงเพื่อให้ชีวิตสมบูรณ์ตามบรรทัดฐานทางสังคม ทำให้ผู้หญิงไม่มีความสุขจากการแต่งงาน 3) ภาพลักษณ์ผู้หญิงที่ปฏิเสธโครงสร้างทางสังคม ผ่านตัวละครผู้หญิงและชี้ให้เห็นว่า การศึกษาจะเป็นทางออกที่สำคัญ นอกจากนี้ยังได้สร้างภาพผู้หญิงที่มีความสุข อันเกิดจากการสละพันธนาการที่เรียกว่า “ชนบ” การใช้ชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ชาย ทำให้ผู้หญิงมีอิสระสามารถบริหารชีวิต และสร้างธุรกิจ นำมาซึ่งความมั่นคงและมั่นคงได้ไม่ต่างจากผู้ชาย

คำสำคัญ: ภาพลักษณ์, ผู้หญิงอินโดนีเซีย, อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย การศึกษาภาพลักษณ์ผู้หญิงอินโดนีเซียผ่านเรื่องสั้นชุด Ketut Rapti Kumpulan Cerita Perempuan ของ Ni Komang Ariani และได้รับทุนอุดหนุนจาก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กลุ่มวิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (Assistant Professor, Thai and Eastern Languages Section, Faculty of Liberal Arts, Maejo University) Email: sunthorn080@gmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กลุ่มวิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (Assistant Professor, Thai and Eastern Languages Section, Faculty of Liberal Arts, Maejo University) Email: siripornm259@gmail.com

Abstract

The study of the image of Indonesian women through the short story series Ketut Rapti Kumpulan Cerita Perempuan by Ni Komang Ariani aims to analyze the image of Indonesian women from that short story series. It was found that there are three types of female image: 1. The image of a woman according to social expectations through a character that accepts male power due to the social structure in which places importance on the man. Women have a duty to serve in all dimensions. Therefore, it is considered a good woman according to the expected social framework. 2. The image of a woman who surrenders to the social structure. The author has criticized marriage only for fulfilling social norms, making women unhappy. 3. The image of a woman who rejects the social structure through a female character and points out that education will be an important solution. In addition, the author has created an image of a woman who is happy, and that happiness comes from releasing the bonds known as "traditions" of living independently of men. Giving women the freedom to manage their lives and build a stable business and bring wealth like men.

Keywords: Image, Indonesian Woman, Patriarchy

บทนำ

เพศวิถีของผู้หญิงเอเชียจนถึงปัจจุบันนี้ยังคงมีร่องรอยแบบวิถีดั้งเดิม ๆ คือ ผู้หญิงต้องรับแต่งงาน ต้องอยู่กับเหย้ากับเรือน เชื่อฟังสามี หากใครไม่แต่งงาน แม้พึ่งพาตัวเองได้ก็ยิ่งถูกมองว่าแปลกแยก การรับใช้สามียังไม่ปัดกวาดราวเท่ากับการที่สามีไปมีผู้หญิงคนใหม่ การที่ผู้ชายไม่ได้มองผู้หญิงเป็นมนุษย์ สภาพการณ์เหล่านี้มีให้เห็นทั่วไปในสังคมเอเชีย นิรมล พลฒาธร (2536: 129-130) ได้กล่าวถึงผู้หญิงในหัวข้อ สิทธิมนุษยชนของผู้หญิงเอเชีย ในการประชุมที่สหประชาชาติจักรโลก w.c.c. โดยเริ่มที่ประเทศไทยว่า ผู้หญิงไทยยังมีปัญหาเรื่องโอกาสในการทำงานเลี้ยงชีพ โดยศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี การศึกษาและสื่อมวลชน ภายใต้ระบบชายเป็นใหญ่และทุนเป็นใหญ่ ปราณี วงษ์เทศ (2544: 2) ได้กล่าวถึงสถานภาพของผู้หญิงภายใต้กฎหมายมุสลิม รวมไปถึงการพ้นจากการถูกเลือกปฏิบัติ การมองบทบาทของผู้หญิงที่จำกัดอยู่แต่บทบาทด้านการมีลูก การสืบต่อเผ่าพันธุ์ ดูแลลูก ดูแลบ้าน และภาพการเป็นภรรยาผู้ซื่อสัตย์ ในขณะที่ผู้ชายมีบทบาทที่กว้างขวางหลากหลายและสำคัญกว่า เช่น ห่ออาหาร ปกครองเผ่าพันธุ์ ด้วยเหตุนี้ผู้ชายจึงมีสถานภาพสูงกว่าผู้หญิง

สุนทร ค่ายอด (2552) กล่าวถึงภาพลักษณ์ผู้หญิงว่า หมายถึง ภาพที่เกิดขึ้นในใจของบุคคลเป็นความเชื่อความรู้สึก ทศนคติที่มีต่อผู้หญิง จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาประเด็นของผู้หญิงในงานวรรณกรรมของประเทศอินโดนีเซีย ในประเทศไทยยังไม่แพร่หลายมากนักพบว่าประเด็นในการวิเคราะห์เป็นประเด็นที่คล้ายกันกล่าวคือ การต่อสู้เพื่อต่อรองอำนาจในสังคมที่ชายเป็นใหญ่ กับการต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมกันของเพศหญิงและเพศชาย ตลอดจนการต่อสู้

เพื่อไม่ให้เกิดความรุนแรงกับผู้หญิงยังเป็นกระแสความคิดที่ไหลวนเวียนอยู่ในตัวบรรณกรรมอินโดนีเซีย แนวคิดข้างต้นจึงเป็นที่มาของความสนใจในรวมเรื่องสั้นของ Ni Komang Ariani เรื่อง Ketut Rapti Kumpulan Cerita Perempuan เป็นเรื่องสั้นเกี่ยวกับผู้หญิงจำนวน 10 เรื่อง ซึ่งสะท้อนให้เห็นสถานภาพของผู้หญิงในลักษณะที่คล้ายคลึงจากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้สรุปประวัติของผู้ประพันธ์เพื่อเข้าใจภูมิหลังในการสร้างผลงานไว้ ดังนี้ นิ โกมัง อารีอานี (Ni Komang Ariani) นักเขียนสตรี ชาวอินโดนีเซียที่มีผลงานโดดเด่นด้านวรรณกรรมที่เกี่ยวกับผู้หญิง เกิดเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2521 ที่เมืองบาห์ลี พ.ศ. 2546-2549 ทำงานเป็นนักจัดรายการวิทยุ และนักข่าวรายการวิทยุ พ.ศ. 2551 ชนะการแข่งขันการเขียนนิยายเกี่ยวกับผู้หญิง ด้วยผลงานเรื่อง Nyanyi Sunyi Celah Tebing และเรื่องสั้นสองเรื่อง คือ Senja di Pelupuk Mata กับ Sepasang Mata Dinaya yang Terpenjara พ.ศ. 2559 เรื่องสั้นของเธอ เรื่อง Lidah Ketut Rapti ได้รับคัดเลือกให้เป็นเรื่องสั้นในหนังสือพิมพ์ Kompas จึงกล่าวได้ว่าทั้งนักเขียนและรวมเรื่องสั้นเรื่องนี้จึงน่าสนใจเนื่องจากได้รับการยกย่องจากหลายองค์กร

รวมเรื่องสั้นของ Ni Komang Ariani เรื่อง Ketut Rapti Kumpulan Cerita Perempuan เป็นตัวบทที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมบางประการของประเทศอินโดนีเซีย หากรวมเรื่องสั้นดังกล่าวยังไม่ได้รับการแปลเป็นภาษาไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ร่วมกันแปลตัวบทดังกล่าว เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้การนำเสนอข้อมูลในบทความนี้จะเสนอเพียงตัวบทที่แปลเป็นภาษาไทยเท่านั้น เพื่อความกระชับของการนำเสนอ และการวิเคราะห์ภาพลักษณ์ผู้หญิงอินโดนีเซียที่ปรากฏในเรื่องสั้นชุดนี้ เพื่อทำความเข้าใจวิถีและวิถีคิดของคนในสังคมที่มีความหมายหลายทางด้านวัฒนธรรมในหลายมิติ

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาภาพลักษณ์ผู้หญิงอินโดนีเซียผ่านเรื่องสั้นชุด Ketut Rapti Kumpulan Cerita Perempuan ของ Ni Komang Ariani เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ เริ่มจากการสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมโดยสำรวจจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรม เกี่ยวกับภาพลักษณ์ผู้หญิง และเกี่ยวกับผู้หญิงอินโดนีเซียในวรรณกรรม นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้แปลรวมเรื่องสั้น ชุด Ketut Rapti Kumpulan Cerita Perempuan ของ Ni Komang Ariani จากภาษาอินโดนีเซียเป็นภาษาไทย อีกทั้งตรวจสอบความถูกต้องของตัวบทที่แปลกับเจ้าของผลงานเรียบร้อยแล้ว

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพเชิงพรรณนาวิเคราะห์โดยอาศัยกรอบคิดวาทกรรมวิเคราะห์ โดยจะศึกษาความหมายของตัวบทที่คัดสรรเพื่อทำความเข้าใจการประกอบสร้างภาพลักษณ์ผู้หญิงอินโดนีเซียว่าสร้างขึ้นภายใต้เงื่อนไขใด มีวิธีการสร้างภาพลักษณ์อย่างไร เชื่อมโยงกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจในลักษณะใด โดยจุดมุ่งหมายสูงสุดเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมที่ผูกโยงกับภาพลักษณ์หรือภาพเสนอของผู้หญิงอินโดนีเซียอย่างกระจ่างแจ้ง

ผลการศึกษา

ภาพลักษณ์ผู้หญิงอินโดนีเซียที่ปรากฏในเรื่องสั้นชุด Ketut Rapti Kumpulan Cerita Perempuan สามารถจำแนกได้ 3 ลักษณะ คือ 1) ภาพลักษณ์ของผู้หญิงตามความคาดหวังทางสังคม 2) ภาพลักษณ์ผู้หญิงที่สืบทอดต่อโครงสร้างทางสังคม และ 3) ภาพลักษณ์ผู้หญิงที่ปฏิเสธโครงสร้างทางสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ภาพลักษณ์ของผู้หญิงตามความคาดหวังทางสังคม

ผู้เขียนได้สร้างตัวละครที่มีภาพลักษณ์ของผู้หญิงตามความคาดหวังทางสังคมที่สะท้อนอุดมการณ์แม่ศรีเรือน ใน 2 ลักษณะ คือ เป็นภรรยาที่ดี และเป็นแม่ที่ดี ซึ่งอุดมการณ์แม่ศรีเรือนจะเคร่งครัดเพียงใดนั้น มักจะแปรผันตามความความเชื่อพื้นฐานทางสังคม และเบื้องหลังสำคัญที่เป็นที่มาของพฤติกรรมของตัวละคร ก็คือศาสนา ซึ่งผู้เขียนได้ลงใจกล่าวถึงประเด็นดังกล่าวให้น้อยถึงน้อยที่สุด ทว่าผู้อ่านยังได้กลิ่นอายของความเชื่อทางศาสนาที่หล่อหลอมให้เกิดอุดมการณ์เช่นนั้น ดังข้อความตอนหนึ่งจากเรื่อง Katanya Saya Tak Akan Bosan ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยว่า เขาว่า...ฉันจะไม่วันเบื่อหน่าย เรื่องสั้นเรื่องนี้ไม่ได้กล่าวถึงชื่อตัวละครหากเป็นการบรรยายพฤติกรรมของตัวละครผู้หญิง ที่ว่า

เขาพูดถูก เขาถูกเสมอ เอาเข้าจริงมันน่าตื่นเต้นมากที่วันอยู่กับงาน “ถ้าคุณไม่่วนกับงานคุณจะเป็นอะไร ต้องไปจ่ายค่าจ้างคนใช้ทำไม เงินส่วนที่เหลือเอาไปเก็บบอมได้ แหมคุณยังได้ขยับร่างกายด้วย เดียวเนื้อตัวแข็งทื่อรู้ไหมถ้าไม่เคลื่อนไหวบ้าง” ฉันมีความสุขกับวันที่วัน ๆ ใบหน้าฉันแดงสดใสทุกครั้งเวลาทำอาหารในครัว หยดน้ำอุ่น ๆ ประพรมตามใบหน้าของฉัน เขาว่าหลังจากฉันทำอาหารเสร็จใบหน้าของฉันสวยราวกับนางฟ้า ฉันเขินอาย ใบหน้าที่แดงอยู่แล้วยังแดงเพิ่มขึ้น

(Ni Komang Ariani, 2017: 14)

ข้อความข้างต้นได้สะท้อนภาพลักษณ์ของตัวละครที่ช่วยสามิประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนด้วยการทุ่มเทการทำงานบ้านเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของครอบครัว นอกจากนี้ยังได้ปรากฏข้อความที่กล่าวถึงการทำงานบ้านที่ต้องเริ่มก่อนพระอาทิตย์ขึ้นเพื่อดูแลสามีให้ดีที่สุด ดังข้อความที่ว่า

ฉันตื่นนอนตีห้าทุกวัน อาบน้ำอย่างรวดเร็วจนแล้วแต่งหน้าเล็กน้อยก่อนไปปลุกเขา เมื่อเขาเดินงัวเงียเข้าไปห้องน้ำ น้ำอุ่นก็พร้อมแล้ว ฉันทักทายเขาด้วยรอยยิ้มแสนหวานที่พวงแก้ม ขณะที่เขารู้อยู่กับการแต่งตัว ฉันก็บอกกล้วยให้เขา ก้มกลิ่นหอมของกาแฟชงอุ่น ๆ ในยามเช้า

(Ni Komang Ariani, 2017: 14-15)

นอกจากการสำรวจกายแล้ว การสำรวจใจก็เป็นสิ่งที่ตัวละครต้องปฏิบัติ การวางตนในพื้นที่สาธารณะอย่างเหมาะสมก็เป็นพฤติกรรมที่ผู้เขียนได้บรรยายถึงอย่างมีนัยสำคัญ ดังข้อความตอนหนึ่งจากเรื่อง เขาว่า...ฉันจะไม่วันเบื่อหน่าย ที่ว่า

ฉันนั่งในมุมหนึ่งของร้านกาแฟด้วยชุดเดรสสีแดงหวานแนบเนื้อยาวถึงเข่า ผู้ชายหลายคนทำตาโตจ้องมองมาที่ฉัน ฉันซ่อนรอยยิ้มไว้ข้างในเพราะรอยยิ้มของฉันมีไว้เพื่อเขาเท่านั้น

(Ni Komang Ariani, 2017: 16)

การเป็นภรรยาที่ดี ผู้เขียนได้สร้างพฤติกรรมของตัวละครที่ยอมรับอำนาจของฝ่ายชาย เนื่องจากโครงสร้างทางสังคมที่ผู้ชายทำงานนอกบ้าน และเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว ดังนั้นภรรยามีหน้าที่ปรนนิบัติรับใช้ ตลอดจนเป็นผู้ไม่มีปากเสียง หรือเสียงนั้นต้องเป็นการตำหนิตนเองทั้งที่ไม่มีความผิด เพื่อให้สามีพอใจ พฤติกรรมดังกล่าวปรากฏในเรื่อง ฝ่าเท้าที่กักเก็บสรวงสวรรค์ ดังข้อความที่ว่า

เขาเมินหน้าร้อนใจ “คุณอย่าแก้ตัวโดยโยนความผิดให้ผมสิ อย่างกับว่าผมบกพร่องในการหาเลี้ยงคุณอย่างนั้นแหละ” เขาถึงกับเลือดขึ้นหน้า เส้นเลือดบนใบหน้าปรากฏชัดราวกับว่ามีคนจากทั้งสี่ทิศมาดึงเขาไว้ ใจฉันจมดิ่ง บาปกรรมอะไรนะที่ฉันทำแต่เข้านี้? แถมเขารู้ยังไม่จำหายไ้ หน้าบ้านยังไม่ได้กวาด ข้าวยังไม่ได้หุง เสื้อผ้าสกปรกยังกองลุมอยู่ มีเพียงน้ำร้อนต้มเพื่อชงกาแฟเมื่อครึ่งชั่วโมงที่ผ่านมา “ไม่ใช่แน่นอนคะคุณพี่ เงินรายเดือนจากคุณพี่ก็เพียงพอแล้ว ฉันไม่เก่งในการจัดการ ฉันเป็นผู้หญิงแสนโง่ ฉันขอโทษนะคะ”

(Ni Komang Ariani, 2017: 22-23)

การอยู่ในโอวาทของสามีหมายถึงรวมถึง การยอมรับผู้หญิงอื่นเข้ามาเป็นอนุภรรยาในครอบครัวตามความต้องการของสามี ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ขัดกับหลักศาสนา หากตัวละครก็ยังมีกรปลอบใจตนเองผ่านห้วงความคิด ลักษณะดังกล่าวปรากฏในเรื่อง Laki-laki Tanpa Cela ซึ่งแปลได้ว่า ผู้ชายที่ปราศจากคำก่นด่า ดังข้อความที่ว่า

ฉันคงจะบาปหนาถ้าฉันไม่รับเธอเข้ามาอยู่ในฐานะหุ้นส่วนชีวิตของเรา ผู้หญิงคนนั้นเป็นน้องสาวฉันได้เลย ใบหน้าที่ไร้เดียงสาฉันไม่อาจจะมิพิสมัยอะไร เราคงเป็นครอบครัวที่กลมเกลียวกันได้

(Ni Komang Ariani, 2017: 6-7)

นอกจากการเป็นภรรยาที่ดีแล้ว ตัวละครผู้หญิงยังได้รับการคาดหวังที่จะเป็นแม่ที่ดี ทั้งความคาดหวังที่จะให้กำเนิดทารก และการอบรมเลี้ยงดูทารกนั้นเป็นอย่างดี ดังข้อความที่ปรากฏในเรื่องสั้น Telapak Kaki yang Menyimpan Surga ที่แปลว่า ฝ่าเท้าที่กักเก็บสรวงสวรรค์ ได้สะท้อนความเป็นแม่ของตัวละครได้อย่างชัดเจน ดังข้อความที่ว่า

เด็กน้อยที่จะถูกเข่าต่อน้ำฉันและมองดูแสงแห่งสวรรค์ที่แทรกซึมผ่านเส้นลิดาที่นับวันจะขยายใหญ่มากขึ้น ฉันคิดถึงทารกน้อยที่จะจ้องมองฉันด้วยสายตาที่เต็มไปด้วยความหวัง ดูเหมือนว่าเขาก็คิดถึงทารกน้อยมากเช่นกัน “แน่นอนว่าเราต้องรอ รอคารเกิดมาของเขา แสงสว่างจากสวรรค์มา เป็นเกียรติให้กับชีวิตของคุณ ชีวิตของเราต้องถ่ายทอดเลือดเนื้อของเราสู่ลูกหลานต่อไป แต่การรอคอยไม่ใช่หนึ่งเดียวที่สามารถทำได้ เราต้องพยายาม เราต้องลอง”

(Ni Komang Ariani, 2017: 24)

จากข้อความความข้างต้นได้สะท้อนภาพลักษณ์ของผู้หญิงตามความคาดหวังทางสังคม ซึ่งเป็นความคาดหวังทั่วไปที่มีต่อผู้หญิงซึ่งเป็นอุดมการณ์แม่ศรีเรือน การทำงานอย่างหนักเพื่อครอบครัว เพื่อเอาใจสามีเป็นหน้าที่ที่สำคัญและมีเกียรติ และภาระทางจิตใจคือการให้ความเคารพ

ข้อสุดท้าย ตลอดจนอยู่ในโอวาทของสามีจึงจะเป็นผู้หญิงที่ดีตามกรอบของสังคมที่คาดหวัง

2. ภาพลักษณ์ผู้หญิงที่สยบยอมต่อโครงสร้างทางสังคม

ภาพลักษณ์ผู้หญิงที่สยบยอมต่อโครงสร้างทางสังคม โครงสร้างสังคมที่กล่าวถึงนี้หมายถึงระบบชายเป็นใหญ่ ซึ่งผู้เขียนได้สะท้อนภาพลักษณ์ดังกล่าว ผ่านตัวละครผู้หญิงชาวบาหลิ ซึ่งนับถือศาสนาฮินดูโดยได้กล่าวถึงพิธีกรรมที่สำคัญ ทั้งนี้ผู้เขียนได้มีการกล่าวถึงชื่อตัวละคร และได้แสดงพฤติกรรมของตัวละครอย่างชัดเจน เนื่องจากเป็นวัฒนธรรมและถิ่นกำเนิดของผู้เขียนเอง จะเห็นได้ว่าแม้จะเป็นรวมเรื่องสั้นชุด Ketut Rapti ที่มี “สาร” ร่วมกันคือการเรียกร้องความเท่าเทียมระหว่างเพศชายและหญิง หากความเข้มข้นของการเรียกร้องจะแปรไปตามพื้นที่และศาสนาที่ปรากฏในเรื่องสั้นแต่ละเรื่อง ภาพวาดดังกล่าวได้เป็นเครื่องสะท้อนถึงความหลากหลายทางศาสนาของประเทศอินโดนีเซียอย่างแท้จริง

ภาพลักษณ์ผู้หญิงที่สยบยอมต่อโครงสร้างทางสังคม ผู้เขียนได้กล่าวถึงตัวละครสำคัญคือ ญอมัน รินดี ผู้หญิงชาวบาหลิที่ปฏิเสธกฎเกณฑ์ทางสังคมอย่างสิ้นเชิง โดยจะมีตัวละครที่เข้ามาวิพากษ์พฤติกรรมของ ญอมัน รินดี และสร้างความเป็นอื่นให้แก่เธอ โดยมองเธอเป็นสิ่งแปลกปลอมของชนบทรธรรมนิยม เป็นความแปลกแยกจากชุมชน พร้อมทั้งได้กล่าวถึงความทุกข์ทรมานของผู้หญิงที่ต้องมีฐานะเป็นเพียงผู้รับใช้ของผู้ชาย ซึ่งปรากฏในเรื่องสั้น Nyoman Rindi (ญอมัน รินดี) โดยนำชื่อตัวละครมาเป็นชื่อเรื่องสั้น ชาวบ้านได้กล่าวถึงพฤติกรรมของเธอตั้งข้อความที่ว่า

ชาวบ้านมองรินดีแบบเหยียด ๆ ผู้หญิงที่ไม่เหมือนชาวบ้านชาวเมือง ผู้หญิงที่จองหองและจะต้องทุกข์ระทมไปตลอดชีวิต สำหรับรินดีพวกเขาคิดผิด จริง ๆ แล้วเธอจะต้องทุกข์ระทมมากขึ้นถ้าเธอตัดสินใจแต่งงานโดยไม่มีความปรารถนาจากหัวใจ ก็คงเหมือนโยนตัวเองลงไปบนรอกเวที ชีวิตของเธอคงเป็นเหมือนพรมเช็ดเท้าในบ้านหลังใหม่ ร่างกายที่ทุกขณะเป็นดังหมอนสกปรกอยู่ในบ้าน

(Ni Komang Ariani, 2017: 33)

การแต่งงานเพียงเพื่อให้ชีวิตสมบูรณ์ตามบรรทัดฐานทางสังคม ทำให้ผู้หญิงไม่มีความสุข ในความเห็นของผู้เขียนเป็นเพียงสิ่งไร้ค่า เปรียบได้กับพรมเช็ดเท้าของผู้ชาย และความรู้สึกของพวกเขาก็ไม่ต่างจากการตกนรกเวที ผู้หญิงที่ไม่แข็งแกร่งเพียงพอที่จะยืนหยัดท้าทายชนบทรธรรมนิยมอีกคนหนึ่งคือ วัยอัน ชุนตริก ที่มีความรู้สึกว่าคุณผู้หญิงไม่ได้แข็งแกร่งเท่าผู้ชาย ดังนั้นการแต่งงานมีครอบครัว มีลูกจึงเป็นสิ่งที่เธอควรทำ และรู้สึกเป็นห่วงกังวลต่อน้องสาวที่ปฏิบัติตามค่านิยมของสังคม ดังข้อความที่ว่า

พี่วัยอัน ชุนตริก ได้แต่มองเธออย่างเศร้าใจ เธอทนไม่ได้ที่ต้องเห็นน้องสาวเธออยู่เปล่าเปลี่ยวเดียวดายไปตลอดชีวิตของเธอ สำหรับชุนตริก ร่างกายของผู้หญิงไม่แข็งแกร่งพอที่จะยืนหยัดมั่นคงตลอดไป ร่างกายจะเหี่ยวแห้งและล้มลงในสักวันหนึ่ง เธอเป็นห่วงว่ารินดีจะเสียใจในความเย่อหยิ่งของตัวเองเข้าสักวัน

(Ni Komang Ariani, 2017: 35)

เรื่องสั้น ญอมัน รินดี ได้กล่าวถึงการแต่งงานแบบไม่มีทางเลือก มาเด กลังกี เป็นตัวละครที่มีภาพลักษณ์ที่สยบยอมต่อโครงสร้างสังคม และพยายามโน้มน้าวให้ผู้อื่นต่างให้กลับเข้ามามีพฤติกรรมตามวิถี และความเชื่อของตนที่ได้รับการปลูกฝัง ดังข้อความที่ว่า

มาเด กลังกิ ถอนหายใจยาว ไม่สามารถโน้มน้าวความใจแข็งของรินดีได้ ใจลึก ๆ กลังกิ ก็ยอมรับความจริงในคำพูดของรินดี แต่เธอไม่มีความกล้าเหมือนอย่างรินดีที่ต้องอดทน ในฐานะผู้หญิงที่แข็งแกร่ง กลังกิรู้ว่าเธอไม่ใช่ผู้หญิงสวยเช่นกัน ในบรรดาพี่น้องทั้งสี่ คน มีเพียงวายน ซุนตริก และเกอตุด เซอนิเท่านั้นที่พอจะมีใบหน้าที่น่ามอง รินดีมีดวงตาเล็กในขณะที่กลังกิมีฟันที่ค่อนข้างเหยิน มีเพียงร่างกายที่แน่นหนาและบริสุทธิ์ของเธอเท่านั้นที่น่าพาเธอไปสู่การแต่งงาน วายน จินะฮ์ สามิของเธอผู้ซึ่งเคยหย่าขาดจากภรรยาคนแรกของเขา แล้วมาสู่ขอกลังกิ

(Ni Komang Ariani, 2017: 36)

ผู้เขียนได้บรรยายชีวิตหลังแต่งงานตลอดระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา ยังเป็นการตอกย้ำชีวิตที่เป็นเพียงพรหมเช็ดเท้าที่ไม่ได้รับความสนใจในบ้านของวายน จินะฮ์ และเป็นโคกนาฏกรรมในชีวิตสมรสของ มาเด กลังกิ ดังข้อความที่ว่า

ยี่สิบปีที่ผ่านมากลังกิเพิ่งได้เห็นความลำบากของชีวิตผู้หญิง แต่ละวันที่ผ่านไปของ กลังกิก็คือทำงาน ทำงาน และทำงาน กล้ามเนื้อยึดเหยียดตลอดเหมือนกับยางยืดที่สามารถยืดออกได้ เธอมีลูกสามคนและเธอผู้เดียวที่คอยดูแลลูก วายน จินะฮ์เป็นคนที่ยึดติดกับงานและไม่ค่อยสนใจไยดี เขาเองก็ยุ่งอยู่กับงานในไร่ ตลอดช่วงเวลานั้น กลังกิไม่เคยได้คิดถึงชีวิตของเธอ ตอนที่หลังจากลูก ๆ ของเธอโตขึ้นและงานยุ่ง ๆ ของเธอลดลง กลังกิคิดว่าเธอไม่เคยมีความสุข แต่มันสายไปแล้วที่เธอจะย้อนอดีตชีวิตเธอ

(Ni Komang Ariani, 2017: 37)

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้ให้ภาพของ มาเด กลังกิ ในฐานะคนรับใช้ของสามิและลูก เนื่องจากเธอไม่ได้เป็นผู้หาทรัพย์มาจุนเจือครอบครัว มิหนำซ้ำสามิของเธอยังไม่ให้เกียรติ เนื่องจากเธอไม่ได้มีรูปเป็นทรัพย์ และเธอเองก็ยังไม่ให้เกียรติตนเองเพราะมองว่าตนไม่ฉลาดและไม่แข็งแรง ตัวละครได้เพียงแค่ “แอบ” ตั้งคำถามกับผู้ที่ขบถต่อชนบอยุในใจอย่างเงียบงัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้เขียนพยายามชี้ให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากโครงสร้างสังคมในระบบชายเป็นใหญ่ ดังข้อความที่ว่า

ยี่สิบปีในชีวิตของเธอ เธอเป็นคนรับใช้ของจินะฮ์และเป็นคนรับใช้ของลูกชายสองคนของเธอ ผู้หญิงที่เกิดมาเป็นคนรับใช้ กลังกิยอมรับผลนั้นเพราะจินะฮ์เป็นคนหาเงินให้ครอบครัว นั่นเป็นสาเหตุ ที่ตำแหน่งแห่งที่ของจินะฮ์สูงกว่า ดิกว่า และสะดวกสบายมากกว่าเธอเสมอ แม้ตอนที่จินะฮ์ถูกเธอซ้ำแล้วซ้ำเล่า กล่าวหาเธอว่าเป็นผู้หญิงพินเหยิน กลังกิก็ไม่กล้าเถียงสักครั้งเดียว กลังกิรู้สึกสูญเสียความภูมิใจในตนเองมานานแล้วและยังเกลียดตัวเองด้วย กลังกิเกลียดฟันค่อนข้างเหยินของเธอและความโง่เขลาของเธอ แต่เธอก็ยังรู้สึกว่าจะไม่สามารถยืนด้วยลำแข้งตัวเองเหมือนกับรินดีที่แกร่งมากได้ เธอแอบทิ้งน้องสาวเธออยู่เงียบ ๆ

(Ni Komang Ariani, 2017: 37-38)

3. ภาพลักษณ์ผู้หญิงที่ปฏิเสธโครงสร้างทางสังคม

ภาพลักษณ์ผู้หญิงที่ปฏิเสธโครงสร้างทางสังคม หมายถึงผู้หญิงที่มีแนวความคิดในเชิงการต่อต้านสังคมกระแสหลัก ที่กำหนดให้ผู้หญิงคือช้างเท้าหลังต้องดำรงชีวิตด้วยการพึ่งพาผู้ชาย

เท่านั้น ผู้เขียนได้สะท้อนวิธีคิดของตัวละครที่มองว่าเพศหญิงเป็นเพศที่อ่อนแอที่ควรได้รับการทะนุถนอม ดังเรื่องสั้น *Pohon Kelapa di Kebun Bibi* แปลเป็นไทยว่า ต้นมะพร้าวที่สวนของน้า ข้อความตอนหนึ่งที่ว่า

น้ามักจะพูดว่าโลกข้างนอกนั้นเป็นโลกที่ป่าเถื่อน เป็นสถานที่ที่มีแต่เจตนาชั่วร้ายที่พุ่งพรวดเหมือนการพุ่งของกระสุน พร้อมจะโดนใครก็ตามที่ไร้การป้องกัน ผู้ชายมักมองฉันด้วยความสงสาร ร่างกายของฉันเป็นเพียงกระดูกที่ห่อหุ้มด้วยเนื้อบาง ๆ ผละกำลังน้อย ๆ ของฉันจะไม่สามารถต้านทานลมแรงที่นั่น ทุกครั้งที่ฉันแสดงความสามารถที่เจตนาอากาศบริสุทธิ์ ณ ที่แห่งนั้น บ้านเป็นสถานที่ที่ปลอดภัยที่สุดสำหรับคุณ เพื่อปกป้องจากนักล่า

(Ni Komang Ariani, 2017: 44)

การทำให้ผู้หญิงอ่อนแอด้วยโครงสร้างทางสังคม เป็นวิถีแห่งชายเป็นใหญ่ และเป็นวิธีในการทำให้ผู้ชายเป็นผู้มีอำนาจเหนือผู้หญิงในสังคม การสร้างตัวละครผู้หญิงที่มีภาพลักษณ์ผู้หญิงที่สยบยอมต่อโครงสร้างทางสังคม คือการยอมรับอำนาจและสมาทานอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นภาพลักษณ์ของผู้หญิงอีกกลุ่มหนึ่งที่ปฏิเสธอำนาจดังกล่าวอย่างชัดเจน การสร้างคู่เทียบในลักษณะคู่ขนานทางอุดมการณ์ผ่านตัวละครหญิงเป็นการสื่อสารอีกประการหนึ่งที่ถูกทำให้เลื่อนรางจางพร่าด้วยข้อจำกัดทางความเชื่อบางประการของสังคมอินโดนีเซีย สิ่งที่ยุติในสังคมที่มีความเชื่อทางศาสนาเป็นกรอบในการดำรงชีวิตที่พอจะทำให้เน้นคือการต่อรองกับผู้ชาย ด้วยการยื่นเงื่อนไขบางประการเพื่อแลกกับการกระทำของฝ่ายชายที่ได้ทำตามบทบัญญัติของศาสนา เช่น การมีภรรยาได้มากกว่าหนึ่งคน ตัวละครผู้หญิงเลือกที่จะสร้างเงื่อนไขเพื่อต่อรองอำนาจเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ ดังตัวละครผู้หญิงจากเรื่อง *ฝ่าเท้าที่กักเก็บสรวงสวรรค์* ดังข้อความที่ว่า

“ฉันอยากเรียนหนังสือ ได้ใช้‘ใหม่’ เขาอำปากค่าง ‘ได้แน่นอน ผู้หญิงต้องฉลาด’ ฉันถอนหายใจโล่งอก “แต่คุณต้องรู้ว่า คุณเรียนสูงไม่ใช่เพื่อมาแข่งกับผมนะ คุณเรียนสูงเพื่อสอนลูก ๆ ของเราในภายภาคหน้า ให้เขาเป็นผู้ใหญ่ที่มีความเจริญก้าวหน้า” “แน่นอน” ฉันฉีกยิ้มตอบ เสียงซุบซิบของเพื่อนหญิงสองคนของฉันแว่วมา พวกเขาคุยเรื่องผู้หญิงที่น่ารังเกียจที่แต่งงานกับผู้ชายสองคน ใจของฉันเหมือนแช่ในน้ำกรดทั้งหมดทั้งมวลมันไม่สำคัญ ในเมื่อเขาปล่อยให้ฉันไปเรียนได้ การเกิดที่แท้จริงของฉันจะเกิดขึ้นหลังจากที่ฉันได้ไปเรียนเท่านั้น การเริ่มต้นจากสิ่งที่ไม่คาดฝันกำลังจะตามมา

(Ni Komang Ariani, 2017: 27)

ฮานะห์ ตัวละครผู้หญิงที่ได้สร้างเงื่อนไขด้านการศึกษา เพื่อแลกกับการรับผู้หญิงอีกคนหนึ่งมาเป็นภรรยาของสามี การต่อรองลักษณะเช่นนี้พบน้อยมากในรวมเรื่องสั้นชุดนี้ จะเห็นได้ว่าการดำเนินเรื่องที่ใช้กฎเกณฑ์ทางศาสนาที่ผู้หญิงไม่อาจปฏิเสธได้ ดังนั้นการต่อรองจึงเป็นเครื่องมือในการตอบโต้ และสิ่งที่เธอขอคืออนาคตด้านการศึกษา หากสามียังได้กล่าวว่าผู้หญิงต้องด้อยกว่าผู้ชาย ดังข้อความที่ว่า “แต่คุณต้องรู้ว่า คุณเรียนสูงไม่ใช่เพื่อมาแข่งกับผมนะ” (Ni Komang Ariani, 2017: 27) ผู้เขียนพยายามชี้ให้เห็นว่า การศึกษาจะเป็นทางออกที่สำคัญที่ปลดปล่อยผู้หญิงจากพันธนาการที่เกิดจากโครงสร้างทางสังคมที่ตรึงพวกเธอไว้กับความไม่รู้ และการไม่กล้า

ตั้งคำถามกับโครงสร้างทางสังคม ดังข้อความที่ว่า การเกิดที่แท้จริงของฉันจะเกิดขึ้นหลังจากที่ฉันได้ไปเรียนเท่านั้น การเริ่มต้นจากสิ่งที่ไม่คาดฝันจะตามมา (Ni Komang Ariani, 2017: 27) ดังนั้น การศึกษาย่อมจะนำพาความหวังใหม่มาสู่สังคมอินโดนีเซีย

นอกจากการต่อรองและสร้างเงื่อนไข ผู้เขียนยังสร้างตัวละครที่ปฏิเสธการทำตามประเพณีที่ต้องแต่งงาน หากผู้หญิงต้องอาศัยความกล้าหาญ ความแข็งแกร่งทั้งร่างกายและจิตใจ ตลอดจนความอดทนต่อคลื่นคำถามที่พร้อมจะถาโถมและสถาปนาความแปลกแยก และสร้างความเป็นอื่นให้แก่เธอรากับตัวประหลาด ดังข้อความที่ว่า

ชาวบ้านมองรินดีแบบเหยียด ๆ ผู้หญิงที่ไม่เหมือนชาวบ้านชาวเมือง ผู้หญิงที่จองหอง และจะต้องทุกข์ระทมไปตลอดชีวิต สำหรับบริบทพวกเขาคิดผิด จริง ๆ แล้วเธอจะต้องทุกข์ระทมมากขึ้นถ้าเธอตัดสินใจแต่งงานโดยไม่มีความรู้จากหัวใจ ก็คงเหมือนโยนตัวเองลงไปบนรถอูเวจี ชีวิตของเธอคงเป็นเหมือนพรมเช็ดเท้าในบ้านหลังใหม่ ร่างกายที่ทุกขณะเป็นดังหมอนสกปรกภายในบ้าน

(Ni Komang Ariani, 2017: 33)

และข้อความอีกตอนหนึ่งที่เธอต้องถูกจับจ้องโดยคนในชุมชน ต้องอาศัยความแข็งแกร่งทางจิตใจ ที่จะสามารถดำรงชีวิตให้ปกติที่สุดภายใต้ภาวะอุปสรรค เนื่องจากการขบถต่อชนของสังคม ดังข้อความที่ว่า

รินดีก็ไม่กลัวว่าเธอจะต้องมีชีวิตอยู่ต่อไปท่ามกลางคำดูหมิ่นดูแคลน คำดูหมิ่นเป็นเพียงถ้อยคำของคนที่ไม่รู้จักเธอแบบต่าง ๆ พวกนั้นไม่ใช่เพื่อนที่แท้จริงของรินดี เธอไม่จำเป็นต้องไปใส่ใจ รินดีคิดว่าเธอสามารถประคองชีวิตของตัวเองได้ คำพูดที่พินอออกมาให้ไม่สบายหูไม่มีวันที่จะเป็นใบมีดมากริบใจเธอหรอก

(Ni Komang Ariani, 2017: 34)

การตกย่ำ ซ้ำ ทวน ความอ่อนแอทางกายภาพของผู้หญิง และการตั้งคำถามกับผู้อ่านว่า การดำรงชีวิตโดยไม่พึ่งพาผู้ชาย จะเป็นไปได้หรือไม่ และในบั้นปลายของชีวิตจะต้องประสบกับปัญหาเพราะไม่มีลูกให้พึ่งพิง ดังนั้นความเป็นผู้หญิงในทัศนะของ “วายัน ชุนตริก” เป็นตัวแทนความคิดของคนส่วนใหญ่ในสังคมอินโดนีเซีย ที่ยังเชื่อมั่นต่อวิถีและวิธีการดำเนินชีวิตตามระบอบชายเป็นใหญ่ ดังข้อความที่ว่า

พี่วายัน ชุนตริก ได้แต่มองเธออย่างเศร้าใจ เธอทนไม่ได้ที่ต้องเห็นน้องสาวเธออยู่เปล่าเปลี่ยวเดียวดายไปตลอดชีวิตของเธอ สำหรับชุนตริก ร่างกายของผู้หญิงไม่แข็งแรงพอที่จะยืนหยัดมั่นคงตลอดไป ร่างกายจะเหี่ยวแห้งและล้มลงในสักวันหนึ่ง เธอเป็นห่วงว่ารินดีจะเสียใจในความเย่อหยิ่งของตัวเองเข้าสักวัน

(Ni Komang Ariani, 2017: 35)

ผู้เขียนได้สร้างภาพลักษณ์ภายนอกที่แข็งแกร่งให้กับตัวละคร “รินดี” หญิงสาวที่เป็นขอบต่อชนบ ผ่านห้วงคำนึงของหลานสาว จากเรื่องสั้น ดันมะพัวราที่สวนของน้ำ ความตอนหนึ่งว่า

ในสายตาของน้ำ ฉันเป็นเหมือนลูกของเธอ เธอที่ไม่เคยแต่งงาน ในบรรดาพวกเราไม่มีใครสามารถตามรอยทางชีวิตแบบน้ำได้ น้ำรินดื่มก็จะก้าวอย่างอ่อนน้อมราวกับจะแยกผืนดินดูเหมือนว่าน้ำต้องการจะแข่งความแข็งแกร่งของตนกับต้นมะพร้าวที่ตั้งตระหง่านอยู่ในสวนของเธอผิวของน้ำนับวันจะดำคล้ำเพราะกรำแดด ลำตัวของน้ำหนาขึ้น มีกล้ามเนื้อมากขึ้น หุ่นของน้ำคล้ายกับบารอง ล้นดุง

(Ni Komang Ariani, 2017: 45)

จะเห็นได้ว่ารูปร่างของรินตีผิดแปลกไปจาก “ความเป็นหญิง” ที่ควรอ่อนแอ อ่อนน้อม หวาน หากเธอได้ถูกสร้างให้มีบางสิ่งที่ทับซ้อนกับ “ความเป็นชาย” ดังนั้นการจะออกจากกรอบของชนบ้นั้นไม่ใช่สิ่งที่ทำได้ง่ายนัก ผู้เขียนต้องประกอบสร้างความเป็นชายทางกายภาพฉายซ้อนทับ เพื่อให้เธอหลุดพ้นจากความเป็นหญิงตามความคาดหวังของสังคม อย่างไรก็ตามผู้เขียนยังต้องอิงกับลักษณะทางกายภาพของผู้ชายซึ่งเป็นกรอบคิดที่นักเขียนยังติดกับดักกับชุดความคิดดังกล่าว

สิ่งที่สะท้อนผ่านความคิด และพฤติกรรมของญอนัน รินตี ได้สะท้อนการปฏิเสธโครงสร้างทางสังคมที่ผู้หญิงต้องพึ่งพาผู้ชายอย่างสิ้นเชิง ดังข้อความที่ว่า

ในสถานที่แห่งนั้นรินตีได้ฝันที่จะเกิดมาในฐานะมนุษย์ที่แท้จริง ไม่ใช่แค่ผู้หญิง รินตีคิดมานานแล้วว่าผู้หญิงไม่ใช่มนุษย์

(Ni Komang Ariani, 2017: 32)

การวิพากษ์ว่าผู้หญิงไม่ใช่มนุษย์ เป็นประเด็นที่น่าสนใจ เพราะมองว่าการรับใช้ผู้ชายเป็นการด้อยค่าความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง เพราะการแต่งงานของผู้ชายต้องการเพียงสาวใช้ไม่ใช่คนรัก ดังข้อความที่ว่า

ผู้ชายทุกคนที่เข้าหาเธอคือผู้ชายที่คิดว่าผู้หญิงเป็นผู้รับใช้ของพวกเขา ผู้ชายที่คาดหวังว่ารินตีจะชงกาแฟรสเลิศให้พวกเขา ผู้ชายที่คาดหวังว่ารินตีจะดักข้าวใส่จานให้ผู้ชายที่คาดหวังว่ารินตีจะจัดเตียงและทำความสะอาดบ้านให้พวกเขา อืม...ทำไมต้องยอมรับผู้ชายแบบนั้นมาเป็นคู่รักด้วย? เธอเป็นผู้หญิงที่เคยชินกับการทำทุกอย่างด้วยตัวเองและสามารถหาเงินให้ตัวเองได้ เธอไม่ต้องการผู้ชายที่ทำให้เธอเป็นเพียงสาวใช้

(Ni Komang Ariani, 2017: 33)

ผู้เขียนได้สร้างภาพผู้หญิงที่มีความสุข และความสุขนั้นเกิดจากการสลัดพันธนาการที่เรียกว่าชนบ การใช้ชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพิงผู้ชาย ทำให้ผู้หญิงอิสระ สามารถบริหารชีวิต และสร้างธุรกิจที่มั่นคง และนำมาซึ่งความมั่งคั่งได้เช่นกัน และหนทางหนึ่งคือสร้างชีวิตที่มีคุณค่าจากการทำงาน ดังข้อความที่ว่า

รินตีเป็นหญิงชาวบาฬิธรรมดากับงานที่ท่วมหัวไม่หุดห้อยอน ถึงตอนนี้รินตีรู้ว่าเธอไม่ได้ลำบากใจกับเรื่องทั้งหมด มือและเท้าของรินตีเป็นเหมือนเครื่องจักรที่สร้างงานต่อไปได้ไม่เปลี่ยนให้กำเนิดและเคลื่อนไหวบางสิ่งไปเรื่อย ๆ บางทีนั้นอาจเป็นสิ่งที่ทำให้รินตีมีชีวิตและดำรงอยู่ต่อไป บางทีนั้นอาจเป็นเหตุผลว่าทำไมเธอถึงไม่ต้องการผู้ชายในชีวิตของเธอ

(Ni Komang Ariani, 2017: 35)

ญอมัน รินดี นอกจากจะไม่พึ่งพาผู้ชายในแง่ของการแต่งงาน หากเธอยังเป็นเจ้าของธุรกิจ “แบรินด์น้ำมันมะพร้าว” (Ni Komang Ariani, 2017: 46) ที่ต้องควบคุมผู้ชายในฐานะที่เธอเป็น เจ้าของกิจการ เป็นการแสดงให้เห็นว่า ชีวิตของผู้หญิงประสบความสำเร็จได้ด้วยตนเอง ผู้หญิง สามารถเป็นใหญ่ในตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ชาย

เสียงร้องตะโกนของน้ำดูดันท้าวหาญเมื่อเธอส่งคนงานผู้ชายให้ปันต้นมะพร้าว ชายร่าง ใหญ่ลึบกว่าคนไม่มีใครกล้าขัดเวลาน้ำพุต พวกเขาพยักหน้าอย่างเชื่อฟัง และปฏิบัติตาม คำสั่งของน้ำรินดี งานทั้งหมดเสร็จอย่างรวดเร็วและเรียบร้อย น้ำรินดีมองงานด้วย รอยยิ้มพึงพอใจ ตอนนี้ผู้หญิงคนนี้ประสบความสำเร็จ มีแบรินด์น้ำมันมะพร้าวของตัวเอง และออกวางขายในซูเปอร์มาร์เก็ตขนาดใหญ่หลายแห่งในบาห์ลี ชื่อเสียงน้ำรินดี หอมฟุ้งเหมือนน้ำมันมะพร้าวที่เธอทำ

(Ni Komang Ariani, 2017: 46)

อย่างไรก็ตามหากผู้เขียนได้สะท้อนความย้อนแย้งทางความคิดว่าลึก ๆ รินดี ก็ยังต้องการ แต่งงาน และมองว่าชีวิตคู่เป็นสิ่งที่จำเป็นหากผู้ชายเข้าใจ และยอมรับผู้หญิงในฐานะมนุษย์ที่ เท่าเทียมกัน ดังข้อความที่ว่า

วัน ๆ ที่ผ่านไประินดีรู้สึกว่าย่าง่ายดายเพราะเธอผ่านมันไปพร้อมกับมะพร้าวที่หอมหวาน ไยมะพร้าว เปลือกมะพร้าว และเนื้อมะพร้าว ส่งกลิ่นที่ช่วยผ่อนคลายเกรินดีเสมอ เพราะเช่นนั้นรินดีจึงสัญญากับตัวเองว่า เธอจะสามารถยืนด้วยลำแข้งอันแข็งแรง เหมือนต้นมะพร้าวหลายสิบต้นที่งอกงามอยู่ในสวนของเธอ เธอจะทะยานขึ้นไปถึงสุด ปลายฟ้าโดยไม่สนใจวัชพืชที่งอกขึ้นมาอยู่รอบ ๆ ตัวเธอ บางทีวันหนึ่งเธออาจแต่งงาน กับผู้ชายที่รักมะพร้าวเหมือนเธอ ผู้ชายที่ปล่อยให้มะพร้าวทะยานขึ้นไปบนฟ้าพร้อม ทั้งเพลิดเพลินไปกับกลิ่นอันแสนหอมหวานนั้น

(Ni Komang Ariani, 2017: 38-39)

สรุปผลการศึกษา

Ni Komang Ariani ได้สร้างภาพลักษณ์ของผู้หญิงตามความคาดหวังทางสังคม ที่สะท้อน อุดมการณ์แม่ศรีเรือน ใน 2 ลักษณะ คือ เป็นภรรยาที่ดี และเป็นแม่ที่ดี ซึ่งมีพื้นฐานจากศาสนา ผู้เขียนระมัดระวังการกล่าวถึงศาสนาซึ่งเป็นประเด็นละเอียดอ่อน ทั้งนี้ผู้เขียนจะใช้สถานที่เพื่อ เป็นการสื่อโดยนัยว่าต้องการกล่าวถึงผู้หญิงศาสนาใด เช่น การกล่าวถึงเกาะบาห์ลี คือการกล่าว ถึงผู้หญิงที่นับถือศาสนาฮินดู สิ่งที่น่าสนใจประการหนึ่งคือการละ ไม่กล่าวถึงชื่อของตัวละครได้ สะท้อนความกระอักกระอ่วนของผู้เขียนที่ต้องสร้างงานอยู่ภายใต้กรอบที่จำกัดหลายประการ ดังนั้นการสร้างภาพลักษณ์ของผู้หญิงตามความคาดหวังทางสังคม มีหน้าที่สำคัญเพื่อลด ความรุนแรงของ “สาร” ที่ต้องการสื่อ เพราะความคลุมเครือเป็นส่วนผสมที่ลงตัวภายใต้บริบท การสร้างสรรค์ผลงานของผู้เขียน

ภาพลักษณ์ผู้หญิงที่สยบยอมต่อโครงสร้างทางสังคม ผู้เขียนได้สะท้อนภาพลักษณ์ดังกล่าว ผ่านตัวละครผู้หญิงชาวบาห์ลี ซึ่งนับถือศาสนาฮินดูโดยได้กล่าวถึงพิธีกรรมที่สำคัญ ทั้งนี้ผู้เขียนได้มี

การกล่าวถึงชื่อตัวละคร และได้แสดงพฤติกรรมของตัวละครอย่างชัดเจน เนื่องจากเป็นวัฒนธรรมและถิ่นกำเนิดของผู้เขียนเอง จะเห็นได้ว่าแม้จะเป็นเรื่องสั้นชุด Ketut Rapti ที่มี “สาร” ร่วมกันคือการเรียกร้องความเท่าเทียมระหว่างเพศชายและหญิง หากความเข้มข้นของการเรียกร้องจะแปรไปตามพื้นที่ และศาสนาที่ปรากฏในเรื่องสั้นแต่ละเรื่อง ภาวะดังกล่าวได้เป็นเครื่องสะท้อนถึงความหลากหลายทางศาสนาของประเทศอินโดนีเซียอย่างแท้จริง ภาพลักษณ์ผู้หญิงที่สยบยอมต่อโครงสร้างทางสังคม และได้ให้ภาพลักษณ์ด้านลบ เห็นได้จากการกล่าวถึงความทุกข์ระทมของผู้หญิงที่ต้องมีฐานะเป็นเพียงผู้รับใช้ของผู้ชาย

ผู้เขียนได้วิพากษ์การแต่งงานเพียงเพื่อให้ชีวิตสมบูรณ์แบบตามบรรทัดฐานทางสังคม ทำให้ผู้หญิงไม่มีความสุข ในความเห็นของผู้เขียน ผู้หญิงเป็นเพียงสิ่งไร้ค่า เปรียบได้กับกรรมเซตทำของผู้ชาย และความรู้สึกของพวกเธอก็ไม่ต่างจากการตกนรก ตัวละครที่มีภาพลักษณ์ที่สยบยอมต่อโครงสร้างสังคม และพยายามโน้มน้าวให้ผู้เห็นต่างให้กลับเข้ามามีพฤติกรรมตามวิถี และความเชื่อของตนที่ได้รับการปลูกฝัง เป็นท่าทีอย่างหนึ่งของผู้เขียนที่ทำให้สารไม่ชัดเจน เพราะความชัดเจนเกินไป อาจทำให้เกิดกระแสการต่อต้านนั่นเอง ตัวละครผู้หญิงกลุ่มนี้มีบางคนที่เธอได้ตั้งคำถามกับโครงสร้างสังคมในระบบชายเป็นใหญ่ การดำเนินชีวิตภายใต้ชนบประเพณีที่พวกเธอสมารถทนทานว่าเป็นสละของชีวิต เพียงเพราะพวกเธอไม่ต้องการแปลกแยก หรือเป็นตัวประหลาดที่สังคมตั้งคำถาม สิ่งที่พวกเธอทำได้คือการตั้งคำถามต่อโครงสร้างทางสังคม หากคำถามนั้นเกิดขึ้นในความคิดเท่านั้น และความเยียบจันของพวกเธอคือสิ่งที่จรรโลงอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ให้คงอยู่ต่อไป

ภาพลักษณ์ผู้หญิงที่ปฏิเสธโครงสร้างทางสังคม หมายถึงผู้หญิงที่มีแนวความคิดในเชิงการต่อต้านสังคมกระแสหลัก ที่กำหนดให้ผู้หญิงคือช้างเท้าหลังต้องดำรงชีวิตด้วยการพึ่งพาผู้ชายเท่านั้น ผู้เขียนได้ผลิตซ้ำชุดความคิดที่มองว่าเพศหญิงเป็นเพศที่อ่อนแอที่ควรได้รับการทะนุถนอมผ่านตัวละครผู้หญิงที่สยบยอมต่อโครงสร้างทางสังคม ซึ่งเป็นวิธีการทำให้ผู้ชายเป็นผู้มีอำนาจเหนือผู้หญิงในสังคม การสร้างตัวละครผู้หญิงที่มีภาพลักษณ์ผู้หญิงที่สยบยอมต่อโครงสร้างทางสังคม คือการยอมรับอำนาจและสมารถทนอดทนอดกลั้นชายเป็นใหญ่ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นภาพลักษณ์ของผู้หญิงอีกกลุ่มหนึ่งที่ปฏิเสธอำนาจดังกล่าวอย่างชัดเจน การสร้างคู่เทียบในลักษณะคู่ขนานทางอุดมการณ์ผ่านตัวละครหญิงเป็นการสื่อสารอีกประการหนึ่งที่ถูกทำให้เลื่อนรางจางพร่าด้วยข้อจำกัดทางความเชื่อบางประการของสังคมอินโดนีเซีย สิ่งนี้ผู้หญิงในสังคมที่มีความเชื่อทางด้านศาสนาเป็นกรอบในการดำรงชีวิตที่พอจะทำได้คือการต่อรองกับผู้ชาย ด้วยการยื่นเงื่อนไขบางประการเพื่อแลกกับการกระทำของฝ่ายชายที่ได้ทำตามบทบัญญัติของศาสนา

คำถามสำคัญคือ ภาพลักษณ์ผู้หญิงทั้งสามลักษณะข้างต้นมีหน้าตาอย่างไรในสังคม คำตอบคือการแสวงหาพื้นที่ทางสังคมให้ผู้หญิงในประเทศอินโดนีเซียนั่นเอง แม้ว่า การต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมอาจเกิดขึ้นได้ไม่ยากนัก เนื่องจากข้อจำกัดรอบด้าน ทั้งเรื่องศาสนา เชื้อชาติ และอุดมการณ์ของสังคมที่ให้ความสำคัญต่อผู้ชาย แต่วรรณกรรมเล่มนี้ก็มิมีหน้าที่ในการต่อรอง ช่วงชิงอำนาจในการนิยามความเป็นผู้หญิง ให้ขยับเข้าใกล้ความเป็นมนุษย์อีกขั้นหนึ่ง

ดังนั้นสั้นชุด Ketut Rapti Kumpulan Cerita Perempuan ของ Ni Komang Ariani ทำให้เราเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงที่ซับซ้อน และเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่

ไม่เท่าเทียม การเกิดขึ้นของเรื่องสั้นชุดนี้จึงเป็นการต่อสู้จากชายขอบที่ต้องซ่อนสารและเปลี่ยนประเด็น เป็นลักษณะของการตอบโต้ของผู้ด้อยกว่า ตามแนวคิดของ James C. Scott (1985) ที่กล่าวถึง “Weapons of the Weak” ที่ตอบโต้โดยหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าในพื้นที่สาธารณะ เพื่อป้องกันการถูกควบคุม จากแนวคิดกระแสหลักที่ครอบงำไปทุกองคาพยพของสังคม แม้เรื่องสั้นชุดนี้จะไม่ต่างจากการนิทาผู้ชาย ในกลุ่มผู้หญิงด้วยกันเองหากเสียกระบิกระบาบ ก็น่าจะดีกว่าการกัมน้ำภายใต้ความเงิบงันของความสัมพันธ์เชิงอำนาจอันไม่เท่าเทียมที่แผ่ซ่านทำให้ผู้หญิงไม่กล้าตั้งคำถามและสยบยอมตลอดไป

รายการอ้างอิง

- นิรมล พุฒาธร. (2536). **คือผู้หญิง...คือมนุษย์**. กรุงเทพฯ: เจนเดอร์เพรส.
- ปรานี วงษ์เทศ. (2544). **เพศและวัฒนธรรม Gender and Culture**. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุนทร ค่ายอด. (2552). **การสร้างภาพลักษณ์ผู้หญิงเหนือในนวนิยายของ อ. ไชยวรศิลป์** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Ni Komang Ariani. (2017). **Ketut Rapti Kumpulan Cerita Perempuan**. Indonesia: Indie Book Corner.
- Scott, James C. (1985). **Weapons of the Weak: Every Forms of Peasant Resistance**. New Haven: Yale University Press.